

अध्याय - १६

विषय

॥ का

संख्या

सिद्धि

पृ. २२

१६२६ जयनाथ

कारिकमाले विषय

१ विषय

①

॥ अध्यायषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

दीक्षुदीक्षः

(2)

न

श्रीगणेशाय नमः श्रीगुरुभूतय नमः ॥ ॐ नमो सद्गुरु श्रीमूर्ति ॥ चराचर
उद्भि विभूतिः विश्वात्मा विश्वस्फुर्तिः अमूर्ता मुक्तिगुरु राया ॥ १ ॥ उक्ते
मुर्ति चे महिमानः वेदशास्त्राजितकर्जाला श्रुतिनेघेतले मौन्य
शब्दी आवाइलि ॥ २ ॥ आणवाइलि दृष्टांति ॥ ३ ॥ जसमान नाहि विज
गति ॥ जे जेयो जावि उपपति ते विनूति पेउसी ॥ ४ ॥ उइया स्वनावा
विपेसि खोडिः जे दुजे पण चे मुउ तोडिः मयेक पणा चे परव
डिः दृष्टोत कारि कोण कोरे ॥ ५ ॥ कोरे उइयेथानमानः हे सर्वथानक
वे जाला ॥ आगा घउइये महिमानः वैसे नध्यान धरावे ॥ ६ ॥ हे उमा उद
ष्टा उः नरिघे ज्या चे सेवे आउः तो भागति चा नावार्थुः वोव्या आउवो

॥ ८ ॥ अथानुष्ठानम् ॥ ८ ॥ अथानुष्ठानम् ॥ ८ ॥
(2A)

लविस्मि ॥ धातेमाझे महादेव आरिषवोक्तः सद्गुरुनेकेले समवोक्तः ते
थिव्याप्रेमाचिजेवोक्त जाणति केवळ गुरुनर्त ॥ १ ॥ ज्यासि नाहि गुरुच
रणिनक्तिः त्यासि कैसे निहोये विरक्तिः जे हि पदि नलेष्टृति स्मृतिः शास्त्रवि
प्रतिके लियाहि ॥ ८ ॥ करि गोसायनाचा कोटि साधनिसमाधान नुहि जा
लियांसद्गुरु जाणार्दनुः सकळ जनाचे आधिष्ठानः नूति मुता मातुं आ
पण सहज निजाण समसाम्ये ॥ ११ ॥ समसाम्ये सर्व नूतिः ज्यासि घडे
सद्गुरुनर्तकीः तोचिये श्रीनागवतिः अथै प्राप्तिप्रविष्ट ॥ ११ ॥ जालिया
सद्गुरुद्वपाव रिष्टाः
नर्त सुनट नावार्थि ॥ १२ ॥ हा हर्ष जालिया सद्गुरुवोः नावे प्रगटे देवादि

③ देवोः तेथे नागवताचा अति प्रावोः सहजेचि पाहा हो उच्छावे ॥१॥ या
 लागिकरितां भूत नतिः प्राप्त होइ जे नागवतार्थि जेथे काव्यादिकवि
 प्रतिः नाना युक्ति किमर्थ ॥१॥ किमर्थ करावें शास्त्रज्ञानः किमर्थ करा
 वेद्याध्यानः चालते बोलते वाद्यपुर्णः सद्गुरुचरणसाधको ॥१५॥
 वाचुनिया भूत न जे नसियासि न हे समाधानः या हो निश्रेष्ठ साधनः
 नाहि जाण सर्वथा ॥१६॥ या सद्गुरु परिपाटिये कादशुपूर्वार्धकोटिः वा
 स्वाणिलिजीम हाटिः यथा ॥१७॥ ते निज बोधो ॥१८॥ उमगाहियोरसुहो
 येः तौ ठेविता बहु काल न राहें या व्याजाकुनिया पाहे गुळ होये सर्पि
 उः ॥१९॥ तौ ठेविता लिगा रुधिरः मग साकर कि जे रायपुरिः ते हि घोट
 रियो चतुरिः नावा दकरि रोकडी ॥१९॥ ते सहे नागवत जाण मुळिबो

लिलाश्रीनारायणः तेचिश्रीव्यासेजापणः दशलक्षणवर्णिते ॥ २० ॥
 तेदशलक्षणपरवर्तिः श्रीशुकमुखेचटुलिगोडिः तेथीलकठिणपदबंध
 घगोडिः टिकाचटोवटिश्रीधरि ॥ २१ ॥ तेथ्रीधरिचेनिजव्याख्यानः
 नावार्थदिपिकाजाणः त्यानावार्थोचिसद्भावखणः केलेनिरोपणः
 देषनाषा ॥ २२ ॥ मुखिवक्ताश्रीनारायणः ब्रह्मयाचेराईपेरिलेजा
 णः तेनारदक्षत्रिसंपूर्णः पिवपमपूणनिर्गारले ॥ २३ ॥ मुळिचिव
 क्ताश्रीनारायणः व्यासशुकश्रीधरव्याख्यानः यामुळिचेलसून
 गोरुपणः येकाजनार्दनकवितार्था ॥ २४ ॥ यासिव्यासेदशलक्ष
 संपूर्णकेलेसाटवणः शुकपरिक्षितिचेखळं जाणमकनिनिज
 कणकाटिले ॥ २५ ॥ तेचिशस्त्रार्थेजाणः श्रीधरेनिजबुद्धिपारखड
 णः काटिलेनिडाचेकणः अतिसुघनसुटंक ॥ २६ ॥ याचिपक्वनि

चोखडियेका जणा दर्नाकेलि परवडी ते जानति गोडी नि जात्म
 नोक्ते ॥२७॥ या श्रोत्याचे निज वधाने जनार्दन नक्षपासा वधाने
 पुर्वाघयेका जनार्दने संपुर्ण करणे देश नाषा ॥२८॥ तेथे प्रथ
 मा ध्याई अनुक्रमः वैराग्य उदाति वासं नमः ऊक दया सि पुरु
 शोत्तमः करि उपक्रम ब्रह्म शेषः ॥२९॥ दुसः या पासु निच उर्थ व
 रिः नारद वसु देवाचे धरिः निमि जायंत प्रश्नोत्तरिः पंचाध्याई वै
 र्वरिः संपविल्लि ॥३०॥ त्राष्टम अध्याई छछ मूर्ति पाहो आलिया सु
 रवर पंक्तिः निहिं प्रार्थिला श्रीपतिः निज धामा प्रतिया वया ॥३१॥
 आइको निमूर वराचि विनंतिः देखो निज परिष्टु मुत दारावतिः
 उद्धवे प्रार्थिला श्रीपतिः निज धामा प्रति जावया ॥३२॥ या व्याप्र

५१
श्रीवेप्रश्नोत्तरः त्यागयुक्तज्ञानगंभीरः सप्तमाध्याईसारंगधर
थोडे निफारबोलिलाः ॥१॥ तेथे त्यागसंग्रहलक्षणः यदुजवधु
तसेवादजाणः चोविसांगुरुचेप्रकरणः केलेसंपूर्णअष्टमिनव
मि ॥१॥ अद्भुतसंग्रहज्ञानविकारमुत्तेथेनानामतिनिरासुः दश
माध्याईरुषिकेशुज्ञानविकारबोलिला ॥१५॥ अकरावेअध्या
ईजाणः बंधमुक्ताचेलक्षणः अतिचसंपूर्णदाविस्तरुपा ॥१६॥
नागवतिवारावांअध्यावोः अतिगूढबोलिलादेवोः तेथिल्ल
विताअनिप्रावोः पडेसंदेहसज्ञाना ॥१७॥ वारांव्याअध्यायाचि
किलिः युक्तिपरयुक्तिनाउडेबोळिः जनार्दनरुपाळमाउळिः
तेणोस्मागिदाविलिग्रंथाचि ॥१८॥ तेव्हादादशअध्याईनिरापणः

सत्संगाचिमहिमागहनः कर्माचाकर्ताकोणः सागितेलक्षणकर्मा
 चैः॥३॥ तथा तोहा द्वादशा अध्याये आइकतज्ञानसंलक्ष्योयचिता
 आउविठाके विशविशयावस्तु जेणे बाधकतासाधकां॥४॥ गुण
 वैशम्याचे लक्षणः तेणे विशयावस्तु गहनः तेथें सत्वशुद्धिचे कारणः
 केले निरोपण त्रयोदशी॥५॥ ते निरोपण गियेथोचितः चित्तविशया
 चेग्रंथिचित्तः ते उगवाचया समित सुनिश्चीतसां गितले॥६॥ थाह
 समिति जे निरोपिते ज्ञान समधिपरियंत समाधानः ते विसाध
 विसाधनं॥ चौदावा आपण बोलिला देवो॥७॥ साधनामाजी मु
 ख्यनक्तिः समुण निर्गुणमादिमूर्ति योगयुक्ति ध्यानस्तिता बोलि
 ला श्रीपति चतुर्दशी॥८॥ विविधसिधीची धारणा स्थितिः देव
 सागितले उद्देवाप्रतिः सिद्धिबाधकाभा प्रेप्ताप्तीः हे पंधरा व्या

अंति निरोपिते ॥४५॥ एवं पधरा व्याजध्या ॥ पूर्वार्धः निरोपणजा
ले अतिशुद्धः आतां उरले उत्तरार्धः तौ कथासंमंघ अवधारा ॥४६॥
शोडशिनगवद्दीनुतिः सतरावा अवरावा अध्यायाप्रतिः वर्णश्र
मकर्मगतिः विधानस्थिति निरोपण ॥४७॥ ये ऊरुणि सांये अध्याई ज्ञा
नगहनः ज्ञान निर्णयां घे मतिमान उघवाचे ये मादिचे प्रश्नसा
गितले ज्ञान परिपाकि ॥४८॥ साइतन अधिकावा योगः अज्ञातई
तमध्यस्त नागः विसावे अध्यास रोरंगः विविध नाग बोलीला ॥४९॥
ते ये मुण दोशाधि अवस्था उद्धवे ठे विलि वेदाचे माथां ते वेदवाद
संस्थाः केलित त्वता ये क विसावां ॥५०॥ ते चि वेदवाद वि
पतिः त्वाचि संख्या किति ते त्वसंख्या उपपतिः केलि श्रिपतिय

यथा न्वयैः ॥५१॥ सकल तत्त्व ची विवंचनाः प्रवृत्ति पुरुषा चेतस्य एः
 जन्म मरण च प्रकरणः ते केवल निरोपणः वा विसांवा ॥५२॥ सा
 हो निपरापवा दः स्वयं हो उणि निर्ददः निक्षु गित संवादः केला वि
 दः ते विसांवा ॥५३॥ अद्वैति राहा वया स्थितिः जो विसा विसां रव्य विह
 तिः निर्गुण पारम्य निर्गुणा ति तिः गुण क्षय अंति निर्गुण भरे ॥५४॥ अ
 दि निर्गुण अंति निर्गुणः मध्यं ज्ञान ले मिथ्या गुण ते अद्वैत प्राप्ति लागि
 ज्ञानः केले निरोपण संख्या चे ॥५५॥ ते मिथ्या प्रवृत्ति युक्तः निर्गुण गुण
 वासान्निपातः बोलिला पंच विसा व्याः प्रांतः निर्गुणिरक्त नि ज्ञानि
 ॥५६॥ पद्य स विसा व्या अध्यायां प्रति अनिवारः अनुता पाचि शक्तिः जो
 गिता उर्वी शिका मा प्रतीः पावत्या विरक्ति पुरि रवा ॥५७॥ न ज्ञान किं
 वामूति लक्षणः वैदिकि तो चि कि न ज्ञान या द्वि वा प्रवृत्ता चे निरोपनः

केलेसंपूर्णसताविसावा॥५८॥माहायोगचेयोगभांडारःपरमज्ञानेज्ञान
गंनिरःनिजसुखाचेसुखसारःकेवलचिन्मात्रअठाविसावाः॥५९॥याचि
अध्यायामाजिजाणःसंसारअसंनवावाप्रश्नःउद्धवेकेलाअतिगह
नःयाचेप्रतिवचनदिघलेदेव॥६०॥येकादशाचानिजकळसुःख
क्रियेमाचाउल्हासुःयेकंतिसावांसुसुःज्ञानोपदेशुनक्रियुक्त॥६१॥
पुहिल्यादोअध्यायांतःस्त्रिपचाकळदिघातःहोतांदडळिनाज्ञाना
यःतेतप्रयक्षनुतहरिदावि॥६२॥ब्राह्मणाचाशापकविएःशापेचा
घिलाश्रीछछःमाइतूराचापाउकोणःकुळणिर्दळणब्रह्मशापे॥६३॥
ब्राह्मणाचाकोपुसमर्थसगळासमुद्रकेलामुतःशिवाचाजाळाळि
गपाउःब्रह्मणक्षोभतनिमिशार्थे॥६४॥याळागिज्ञानिअथवामुग्धः

तिहिनकरावाब्राह्मणविरोधः हेचिदावावयामुकंदः कुळद्वयोप्र
 सिद्धदरवावि॥६५॥ निजदैदासिजोकरिघातः तौजराव्याधेकेला
 मुक्तयेथेवरिज्ञातादेहातितः समायुक्तसज्ञाने॥६६॥ येऊणतिपावा
 अध्यापरियंतः छेउपदेशिल्ले जा नार्थः पुढिले दो अध्यातः स्व
 येदावितविदेहव॥६७॥ रामअथाध्याधेउनिगळाः छेउनिज
 देहोसाडिलाः योगेदेहानिगळामिध्याकेलाः तराव्यापुढिला मुमु
 क्षा॥६८॥ पंधराअध्यपुर्वाधेनरोपणव्याख्यानजालेसिध्दमुच
 प्रायेः उत्तरार्धअध्यायाथी॥६९॥ जालेसंताचेरिगवणे-वृक्षसुपुस्प
 सफळतेणे-तेविजगादेनछपागुणसार्थकवचरणेकवियांचि॥७०॥
 साह्यसद्गुरुजनार्दनः श्रोत्याहोवावेसावधानः पुढिलेउत्तरार्धव्या

ख्याणः येकाजणार्दनबोळवि॥७१॥ गगनिउगवळ्यां अंशुमाळी जेविविकारि
जेनवकमळिः तेविजनार्दनछपामेळिः कवित्वनवाळिविकाशे॥७२॥
एचेउनियाहातेः विश्वमोहिले छछनाथेः तेविकविश्वरकरुणिमातेः
वक्ताथेजनार्दनु॥७३॥ तोजनार्दनु छपाक्षिराब्धिः ज्याचेछपेसिना
हिअवधिः तेणेउतरार्धिप्रवेशबुद्धिः अर्थसिद्धिसमवेत॥७४॥ मागिल
कथासंगतिः पधराव्याजध्यायाचमतेः सिद्धिबाधकामाप्तीयेप्राप्ती
संश्रीपतिबोळिलो॥७५॥ एवंपाउनिया सिद्धिचेंध्यानमाझेस्वरुपिरव
वेमनहैः आईकोनिछछनचवनउद्वेगप्रश्नमांडीलो॥७६॥ श्लोकः॥ उ
द्वेउवाचः॥ त्वंब्रह्मपरमंसाक्षांदनाद्यंतमपादृतं॥ सर्वेशामपिभावा
नां त्राणस्थयपयोद्भवा॥७७॥ तिकाः॥ उद्वेगमणेश्रीछछनाथाः चिनुति
ब्रह्मधारिसमर्थाः उ॥ आचिनुतिसमस्तामुजेतत्त्वतासागाव्या॥७८॥ भुति
नोतिकचउकारणः उ॥ निजमास्थितिनिदानउउकेकरुनिअकताजा

तः ब्रह्मपरीपुर्नयाळागीः १८ मूनसीनतपतीस्थीतिनीदानः नृतंवेदकतीकरी

एते प्रकृतिरुज्ज्वलाधिनिःतुङ्गे निचळणप्रकृतिरिति ॥७॥ या लागि प्र
 कृतिते परतंत्रः परमात्मा स्वतंत्रः अनादि अव्ययो अपारः श्रुतिरिति पर
 मं न कळे चि ॥८॥ प्रकृतिरिति तुङ्गे निजावरणः तुं अनंतं गुणानि
 वारजाण जीवाचे स्वरूप जाण परि जीव परा तुज नाहि ॥९॥
 जिउ तितुका अज्ञान युक्तं तुं ज्ञाना ज्ञाना तित निश्चित या लागि ब्रह्म
 तुं साक्षां तुं अविनाशवंतं अपरं ॥१०॥ तो तुं अपरोक्ष कै सा ह्यणमिः
 सर्व सर्वत्र सबाह्य असमि ॥११॥ असो नि अतर्क्य हो सिः अशिके
 शिते आइक ॥१२॥ श्लोकः ॥ उच्चावते शुभ्रते शुद्धे ज्ञेये मच्चता मनि ॥
 उपासते त्वानगवानूयाथा तथेन ब्राह्मणा ॥१३॥ टिका ॥ मशका
 दिहिरण्यगर्भापर्यंतः तुं सबाह्य सर्वभूति स्वतंत्रः ऐसिया तुं ते
 निश्चीतः ब्राह्मण जाणत वेदार्थी ॥१४॥ आकलु निउपनिशदा

४४
र्थः उक्ताठाई न जनयुक्तः तो उ सर्वगता ते जाणत सुनिश्चित सर्वात्मा
॥८५॥ ह्या सर्वात्म्या चैपाहातां पारः अचितानंत ऐश्वर्य धरः या उ जने
नति प्राकृति नरः आइ के विचार त्यां चा ॥८६॥ जेमना चे विक्लि
उपस्था चै आक्लि ॥ जेर सने चै पो सने जाले निदे ने के ले घर जा
चोई ॥८७॥ ह्या सिस्वत सिधस्वरूप पाहिः सर्वात्मान पडे सर्वाठाई
निजात्मतान कळे सर्व देहिः सच विशई नुळले ॥८८॥ विशई चिनि
अळ अंतः कर्ण ह्या सिन के ज्ञान संगुण ॥ निर्गुण प्रवेशे नामना
अज्ञान जण के विजाति ॥८९॥ न करितां नाना विप्रति न धरितां
ध्यान स्थिति ॥ उझ्या उत मा ज्या विनुति ॥ ह्या सांगा व्या निगुति न
जणा सि ॥९०॥ श्लोकः ॥ येशु येशु चना चेशु न कया वं पर मर्षय ॥ उपा
शिना प्रपद्यंते ॥ सीद्ध त द स्वम ॥ टीका ॥ उझ्या उझ्या विनुति

पुर्विनुपासित्यासंतिः दृढनावेकरुणियांनक्तिः उशीस्वरूपस्थिति
 पाचले ॥ ८५ ॥ आसकळउश्याविनुतिः कवणस्थितिकवणव्यक्तिः
 कवणनावोकवणगतिः हेनिश्रीतिमजसांग ॥ ८६ ॥ अणसिसकळ
 नुताप्रतिः उंचिवोलखमासिविनुतिः तरितेअतक्यउशिस्थितिः
 नकळेश्रीपतिः आमचेनि ॥ ८७ ॥ अणसिसकळगुदश्वरसिभूतात्मानुताना
 नुतनावना ॥ नहपस्यंतिनुतापस्यंतंमोहितानिते ॥ ८८ ॥ टिका
 सर्वनुताचाहदयस्छहद ॥ योनिअतिगुप्तयातुतेनुतेसम
 स्तः नेदेखतदेहनुमे ॥ ८९ ॥ आदेहनुमासिदेवरायाः मुळकार
 एउशिमायाः तेथेउशिछपाजालियां जायलयासगुणसि ॥ ९० ॥
 मगसर्वत्रसर्वाहाई सर्वनुतिसबाह्यदेहिः उशीस्वरूपठाईचाठा
 ईः प्रगटेपाहिसदोदिता ॥ ९१ ॥ येवूढेउसेछपेचेकरणेतेछपा
 व

१४
१५
लाही लेकचणेगुणेःयालागिविनुतिपुसनेःउमेछपेकारणेगो
विंदा॥६७॥यालागिविनुतिस्थितिःसमुल्लासांगाविमजाप्रतीते
विअर्थिविनंतिःपुडतिपुडतिकरितसे॥६८॥श्लोकः॥याकाश्च
नूमौदिवैरसायांविनृतयोदिसमविनृतेःतामह्यमारव्याहनु
नावितास्तेनमामितेतिथिपदं॥५॥टिका॥स्वर्गमूक
पातालस्थितिःचिस्तारव्यदिशदिशप्रतिःयासमस्तहिउड्या
विनुतिःसागश्रीपतिमज्जगति॥६९॥ऐसाकरुनियाप्रश्नउडुवेधा
तलेलोटांगणःसकळतिथीचेजंमस्थानमस्तकिचरणवांदि
ले॥७०॥आइकोनिउडुवाव्याप्रश्नासिःप्रेमेसंतोशेरुषिकेशीः
पुरस्करुनिउडुवासिःकाययासिबोलिळा॥७१॥जोवैराग्यमज

मुथपेचाननुःकोदंडदिक्षाप्रतापतापगहनःसखाजिवल्लगप्रता
 पगहनःसखाजिवल्लगपदियंताजाणःजीउप्राणजोमाझा॥३॥
 ज्या-चारथिचेधुरेवरिःज्या-चारथाचेवागोरमिधरीःजीउप
 देशिलाकुरुक्षेत्रिःउनयशेन्यामाझारिःरणंगणि॥४॥तोनरा
 वतारअर्जुनःया-याऐसाहुआपश्चपैसेउद्धवासिसंतोशोनःका
 यश्रीपतिहृद्यचोक्तिला॥५॥कःश्रीभगवानुवाचःएतमेत
 दहंपृष्टःप्रश्नप्रश्नविदंवःययुनानाविनूशेनैसत्नैराजुनेश्व
 वै॥६॥टिकाः॥हाचिप्रश्नमजकारणेंपुर्विपुसिलाअर्जुनैःते
 तिरस्करनिदुयोधनेयुध्यसंत्राणेमाडीले॥५॥अरिनिदंळणि
 प्रतापपुर्णःघिरुविरुअतिसज्ञानप्रश्नकुर्यामाजिविचक्षणःमा
 झाआत्माजाणअर्जुन॥धातेणचिअर्जुनैकुरुक्षेत्रिःयुध्यसमझा

हामारिः स्वजनाचे फाय नारीः हाचि प्रश्न करिः मज ते व्हां ॥७॥ शु
क दोनिः ॥२॥ ज्ञात्वा ज्ञातिवधे गंधममधर्मराज्य हेतु कांत तो निवृ
त्तो हंतोय मिति लौकिका ॥७॥ सर्वदा पुरुष व्याघ्र युक्त्या मे प्रतिबो
धिताः अप्यभाशत मामेव यथाराम मुर्धनी ॥८॥ टिका ॥ केवळ
राज्य लोभा कारणेः गुरुगोप्य पित्रवध ए ॥ हे अति निंद्य मज कारणेः
नाहि जुझणे प्राणाते ॥८॥ लौकिका धर्म प्रवृत्तिः मिमारिता हे मरती
ऐसि माहामो हाचि न्नातिः उपजाळि चिति जुजुना ॥९॥ राज्या नो गा
चे धरुणि वर्मः ज्ञातिवधाचे निवर्त ॥ हा केवळ मज अधर्मः ध
र्माचा धर्म बुद्धे ॥१०॥ ज्याचे तिर्थ द्यावे प्रतिदिनिः जे पुजावे
चरसणिः ते रवोचुणि तिरवट बाणिः नो गावि अवणिः स्वगोत्रस
धिरें ॥११॥ स्वगोत्रस धिराचा पुरुः पृथिवि वरिचा हे लढुस्तः ॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com